

CENEVRE GÖLÜ'NDEN ÇEVİRİMİÇİ PLATFORMLARA MARY SHELLEY VE *FRANKENSTEIN*'IN İKİ ASIRLIK YOLCULUĞU

BAŞAK AĞIN

1816'da tahayyülüne başlanan, 1818'de ilk baskısı yayımlanan, 1823 ve 1831'de iki revizyondan geçerek bugün okuduğumuz hâline son gözden geçirme ile kavuşan *Frankenstein*, o tarihlerde henüz genç bir kadın olan Mary Shelley'nin (1797-1851) belki de tüm okurlar tarafından en çok bilinen romanıdır. Bu takdim metninde sizlere, yazarının doğumundan romanın yazılışına dek geçen sürede olup bitenleri kısaca özetleyerek bugün *Frankenstein*'in damağımızda bıraktığı tattan, üzerimizde bıraktığı izlerden bahsetmek istiyorum.

1797'de, Londra'da, İngiliz kadın hareketinin öncülerinden Mary Wollstonecraft ile İngiliz gazeteci, düşünür ve yazar William Godwin'in kızı olarak doğan Mary (Wollstonecraft-Godwin, ya da sadece Godwin, sonradan Shelley), henüz 11 günlükken annesini kaybeder. Baba Godwin, bebek Mary ile birlikte, kaybettiği eşi Mary Wollstonecraft'ın kendisiyle evliliğinden önce Amerikalı diplomat Gilbert Imlay'den doğan kızı Fanny'yi de tek başına büyütme zorunda kalır (Seymour 28-29, St Clair 176-178).¹ Mary dört yaşındayken, Godwin, daha önce biri kız biri erkek, iki çocuk sahibi olmuş Mary Jane Clairmont ile evlenir. Yazar Mary Shelley'nin hayatı boyunca "çekişmeli" fakat "yakın" sayılabilecek bir ilişkisinin olduğu, kendisinden bir yaş küçük üvey kız kardeşi Claire Clairmont böylelikle aileye dâhil olur. Bu ilişkideki çekişmeyi yaratan en büyük etkenin Mary'nin üvey annesi Mary Jane Clairmont'un kendi çocuklarını Mary ve Fanny'den ayrı tutması so-

1. Metin içi alıntıların Türkçe çevirisi, aksi belirtilmedikçe, Ağın'a aittir.

nucunda Mary'nin üvey annesinden nefret eder hâle gelişi olduğu düşünülür (St Clair 295).

Mary Wollstonecraft'ın ölümünü takip eden yılda Godwin, *Memoirs of the Author of A Vindication of the Rights of Woman* (1798) [*Kadın Haklarının Gerekçelenendirilmesi'nin Yazarının Günlükleri*] adlı eserini yayımlar. Bu eser “fazla dürüst” şekilde Wollstonecraft'ın romantik ilişkilerini ele aldığı ve Fanny'nin de Gilbert Imlay'den olma evlilik dışı bir çocuk olduğunu ortaya koyduğu için büyük şok etkisi yaratır. Mary büyürken bu eserin yanı sıra annesinin yazmış olduğu kadın hakları eserlerini de okuduğundan, annesinin hatırasını canlı tutmak onun için önemli bir mesele hâline gelir (St Clair 179–188, Seymour 31–34, Clemit 27–28).

Çocukluğu ve gençliği boyunca Mary, babası William Godwin'in anarşik siyasi görüşleriyle bezeli, resmi olmayan ev içi bir eğitimden geçer; bu eğitim onu kitap okumaya ve hikâyeler yazmaya düşkün birine dönüştürür. Annesi Mary Wollstonecraft'ın *Kadın Haklarının Gerekçelenendirilmesi*'nde (1792) felsefi altyapısını çizdiği eğitim modeline uymasa da, çocuk Mary o dönem için ileri düzey sayılabilecek bir eğitime tâbidir. Özel öğretmeninin de desteğiyle, babasının çocuk kitabı olarak kaleme aldığı Roma ve Yunan mitolojileri üzerine eserlerinin baskı öncesi biçimlerini okuduğu bilinmektedir (Sunstein 38–40). 1811'de altı aylığına Ramsgate'de yatılı okulda okur (Seymour 61).

Godwin'in o dönemki siyasi görüşleri her ne kadar dönemine göre oldukça radikalse de takipçileri de az denecek sayıda değildir. Evin entelektüel ve politik atmosferine katkı sağlayan sık ziyaretçilerinden bazıları İngiliz Romantik döneminin öncü şairlerinden Samuel Taylor Coleridge ile Amerikalı siyasetçi, eski ABD Başkan Yardımcısı Aaron Burr'dür (Bennett 16–17). Bu atmosferde Mary'nin pek çok siyasi konuşmaya birebir tanıklık ettiği veya kulak misafiri olduğu düşünülürse, eserlerinde duyulan başkaldırı sesi pek şaşırtıcı olmayabilir.

Haziran 1812'de baba Godwin, Mary'yi İskoçya'nın Dundee kenti yakınlarındaki radikal William Baxter ve muhalif ailesinin